

ÎNTRE ISTORIE ȘI JUDECATA POSTERITĂȚII

**Alexandru Budișteanu în dialog cu Flori Bălănescu;
cuvânt înainte: Dinu C. Giurescu; postfață: Radu
Ciuceanu, București, Institutul Național pentru
Studiul Totalitarismului, 2010, 380p.**

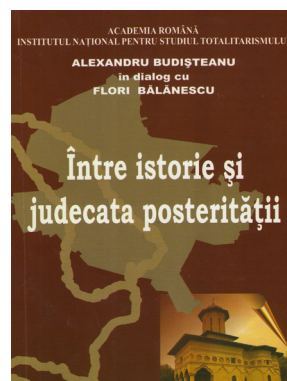

**The history and posterity's judgment between
Alexandru Budișteanu in dialogue with Flowers
Bălănescu; Foreword: Radu Ciuceanu, Bucharest,
National Institute for the study of Totalitarianism,
2010, 380p**

Nicolae ENCIU

Abstract: *The volume „Between history and posterity's judgment” is a series of dialogues of the historian and publicist Flori Bălănescu talked between July 2008 and January 2010 with Alexandru Budișteanu, distinguished doctor architect, Vice-Chairman in New York of the World UN Committee (1965), the Chief- Architect of the city of Bucharest between 1977 and 1983, Parliamentary Expert (1990-2000) and Counsellor of the Minister of Public Works (2000-2001), Associate Professor in Bucharest and New York, Chairman Emeritus of the English Speaking Union of Romania and the last, but not the least, Doctor Honoris Causa of the State University „Alecu Russo” of Balti.*

Apărut sub egida Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului (Academia Română) în colecția Memorii, volumul **Între istorie și judecata posterității** constituie o serie de dialoguri ale istoricului și publicistului **Flori Bălănescu** purtate între iulie 2008 și ianuarie 2010 cu distinsul doctor arhitect (1965), funcționar internațional în secretariatul ONU de la New York, Arhitect-șef al municipiului București între 1977 și 1983, expert parlamentar (1990 - 2000) și consilier ministerial

(2000 - 2001), conferențiar universitar în București și New York, Președinte Emerit al Filialei din România a Asociației Internaționale Uniunea Vorbitoarelor de Limba Engleză și, nu în ultimul rând, Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, **Alexandru Budișteanu**.

Dincolo de meritele sale multiple și incontestabile, această din urmă distincție, - la care se mai adaugă și faptul că o clasă omagială a Liceului „Ion Creangă” din Bălți îi poartă numele, iar din 1996 a fost înființat și un premiu anual „**Alexandru Budișteanu**”, decernat premianților de onoare ai acestui liceu, - se explică inclusiv prin descendența basarabeană a Dr. Alexandru Budișteanu, care, așa cum recunoaște chiar autorul și protagonistul volu-mului în discuție, „face parte din structura mea sufletească intimă și mă definește implicit”. Mai mult ca atât, autorul subliniază, chiar de la începutul dialogurilor sale cu Flori Bălănescu, că locul unde a văzut lumina zilei – Basarabia – constituie marcajul, blazonul și, în mare parte, destinul vieții sale (P. 20). Căci renegarea originii etnico-geografice, așa cum pe bună dreptate afirmă Alexandru Budișteanu, prin încercarea încă de la început a unei desprinderi, apoi a unei integrări forțate într-o altă entitate, considerând că ne va aduce galoane sociale în mod automat, nu este altceva decât „o naivitate sau un gest de oportunism, care nu face cinste și nici nu poate desființa realitățile peremptorii, purtate în noi tot restul vieții”. În consecință, provincia în care te-ai născut constituie, pentru autorul volumului, „un dat fundamental”, a cărui importanță o acceptă și o respectă așa cum se cuvine, pentru rolul său în viața fiecăruia, disprețuind formula „ubi bene ibi patria” și considerându-i pe cei care se dezic de originea lor etnico-geografică niște estropiați social.

Precadat de enumerarea acestor factori predeterminanți ai existenței umane, cum ar fi: arealul național, provincial, familial, economic și chiar psihologic, volumul **Între istorie și judecata posterității**, cu valoare de mă-r-turie-document și de monografie în egală măsură, este realizat de autor în dialog cu istoricul, editorul și publicistul Flori Bălănescu, în care, așa cum afirmă Acad. Dinu C. Giurescu în Cuvîntul său înainte, „lucrurile sînt privite în față, fără ocolișuri, fapt care îi asigură durată în timp” (P. 18). Constând din 29 de întrebări și din tot atâtea răspunsuri, dialogul realizat de arhitectul Alexandru Budișteanu este, în primul rând, o autobiografie cuprinzînd cele mai semnificative momente din viața și activitatea interviuatului, care „împletește pana cronicarului și a fotografului neobosit cu abilitatea, circumspecția și talentul observatorului înzestrat” (Prof. Dr. Radu Ciuceanu).

Indiscutabil, unul din momentele esențiale ale autobiografiei lui Alexandru Budișteanu îl constituie numirea și activitatea în importanta și responsabilă funcție de Arhitect-șef al municipiului București, de care se leagă atât satisfacția de a fi fost,

timp de 6 ani, autor sau coautor la numeroase proiecte de urbanism, arhitectură și gospodărie edilitară ale Capitalei, cât și, în egală măsură, o seamă de regrete profesionale. Numirea sa în funcție de Arhitect-șef este descrisă în următorii termeni: „(...) În anul 1977, după cutremur, când Ceaușescu și-a dat seama că nu numai Dumnezeu, ci și el, poate răscoli și restructura orașul, a început și o amplă acțiune de găsim a unui Arhitect-șef, pe postul rămas liber după demiterea arhitectului Mircea Dima. La un moment dat am fost chemat la cabinetul Nr. 1, care atunci era provizoriu în fostul Palat Regal și am avut o discuție cu Ceaușescu, în *tête-à-tête*, timp de vreo 40 de minute. Atunci s-a combinat dragostea a doi provinciali față de Capitala României. Dragostea mea, care mă vedeam un fel de mini-Albert Speer, arhitectul lui Adolf Hitler, influențând benefic un faraon constructor, și dragostea lui Ceaușescu pentru București, care era declarată ritos, dar care a fost cea a unui demiurg *exterminador*, care se pregătea să treacă orașul prin foc și sabie, pentru a-l târi cu forța spre culmi de mare glorie. După această discuție am fost înscăunat Arhitect-șef, în iulie 1977, pe vremea lui Ion Dincă, rămânând în funcție 6 ani, până în august 1983” (22 decembrie 2009).

Într-un alt dialog cu Flori Bălănescu, Dr. Alexandru Budișteanu revine la conversația sa cu Nicolae Ceaușescu din 5 iulie 1977, pentru a constata că: „Eram doi provinciali care iubeau Bucureștiul. Mi-a vorbit cu dragoste de acest oraș, despre viața interbelică de aici, despre preferința lui pentru Zavaioc etc., dar în special despre necesitatea de a reconstrui orașul acum, după cutremur, și de a-l transforma într-o capitală modernă pe măsura unei Românie în plină dezvoltare. Totul suna foarte bine și nu vedeam de ce nu ar fi meritat să contribui la această viziune pozitivă. I-am prezentat și eu gândurile mele privind dezvoltarea orașului, completate față de ce spusese în ședința din 22 martie. Dacă el ar fi contribuit la aplicarea ideilor mele, aș fi considerat acceptabil compromisul de a lucra cu un dictator bine intenționat” (2 aprilie 2009).

În atare mod, conchide autorul, „mitul arhitectului care este gata să colaboreze cu un faraon, cu un împărat, cu un despot, cu un nabab, cu un mecena, cu un bogătaș, care îi pune în operă ideile, a funcționat”, pentru ca imediat să constate că „*ulterior, viața avea să-mi demonstreze că nu există compromisuri bune și compromisuri proaste. Toate compromisurile sînt proaste și asemenea târguri nu trebuie acceptate*” (P. 170).

Pe scurt, a fost, așa cum afirmă Dr. Alexandru Budișteanu, „perioada cea mai complexă și dificilă a vieții”, „o adevărată perioadă de foc”, „o mare și dură perioadă, atât din punct de vedere al efortului profesional, cât și al celui legat de implicarea personală în relațiile sociale” (P. 172). Totodată, marele regret profesional al Arhitectului-șef al Capitalei din anii 1977-1983 rămâne de a nu fi reușit ca în cazul

municipiului București să fi jucat rolul de modelator sau planificator al dezvoltării sale, așa cum sperase atunci când acceptase funcția respectivă. Aceasta deoarece Ceaușescu „s-a dovedit un incult, mânat de dorințe personale nesăbuite, care nu dorea decât să-și creeze monumentul unei glorii personale, care, în mod fals, trebuia să se suprapună și cu bunăstarea iluzorie a unor supuși în fond ignorați” (23 decembrie 2009).

Așa cum principalul criteriu care a stat la originea realizării acestei cărți-dialog îl constituie respectul adevărului, în prezentarea unui traseu biografic complex și a unei epoci „așa cum au fost ele, cu cele bune și cu cele rele împreună”, Dr. Alexandru Budișteanu a considerat, cu justificat temei, că toate episoadele semnificative din viața sa necesită a fi menționate, chiar dacă unele au fost neplăcute sau dureroase. În această ordine de idei, un interes aparte îl prezintă evocarea momentelor copilăriei basarabene a autorului, care a coincis cu perioada ocupației sovietice din 1940-1941 și consecințele acesteia, perioadă în care „basarabenii au fost expuși la pericolele determinate de vitregiile istoriei, abătute asupra provinciei lor, suplimentar față de alte provincii ale României” (P. 32).

Fiind bălțean de la vârsta de patru ani, - Alexandru Budișteanu este născut în luna august 1928, - la venirea sovieticilor în luna iunie 1940 avea deja 11 ani, amintirea cumplitelui an marcându-l pentru toată viața, dată fiind „groaznică răsturnare de valori și situații” (P. 56). Sînt evocate, mai ales, evenimentele din seara zilei de 27 iunie, când la radio a fost difuzată știrea despre ultimatumul adresat de URSS României privind cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord și, în special, dureroasa retragere a trupelor române: „Pe caldarâm, printre laturile zidului de soldați ruși, de tancuri și de privitori, se retrăgeau soldații români. Unii pe cai, alții pe jos. Se mișcau cu privirile în pămînt. Acesta era drumul lor către Prut. Îmi erau familiari. Pe ei îi cunoșteam și erau ai mei. Săracii...” (P. 57).

Dat fiind caracterul controversat și contradictoriu al dezbaterilor actuale asupra condițiilor în care a fost acceptat ultimatumul sovietic, reflecțiile Dr. Alexandru Budișteanu merită a fi reproduse *in extenso*. Astfel, potrivit relatării autorului, „pentru prima dată îi vedeam pe soldații noștri – pe care mă obișnuisem să-i admir la paradele de 10 Mai, pășind atunci mândri, - comportându-se acum ca o armată învinsă, retrăgîndu-se demoralizată, umilită. M-a apucat o mare tristețe. Cum era cu „hotărîrea de a lupta și de a-ți apăra glia strămoșească cu prețul vieții”? Cum era cu declarațiile Regelui Carol: „armata este bine înzestrată” și „nu vom ceda nici o brazdă de pămînt?” Oare nu mi-ar fi făcut mai multă plăcere să fim acum în plin război, cu orice risc, frontul fiind undeva pe la Nistru, iar noi sub bombardamentul giganticelor avioane văzute mai devreme, dar simțind că sîntem angajați cu toții într-un război demn, al apărării de patrie? Iată că se aplica citatul

din „Decebal către popor”: „Capul cel plecat sabia nu-l taie, dar cu umilință lanțul încovoiaie”. Și ce ni se mai spusese? Nu cumva: „Du-te la bătălie și de-o fi să mori, îți va fi mormântul încununat cu flori?” Și, în general, ce ne învățaseră pe noi învățătorii și profesorii noștri, la școală și la liceu? Și ce scria în toate cărțile noastre de istorie? Și ce învățam noi în fiecare săptămână în ziua închinată străjeriei? Acum eram în plin exercițiu dureros de lecție de istorie și literatură revizuită, care se aplica în mod șocant pe viu...” (P. 58).

Indiscutabil, Dr. Alexandru Budișteanu este perfect conștient de faptul că hotărârea Consiliului de Coroană de acceptare a ultimatumului sovietic a fost dictată de realitatea dură, întrucât eroismul sortit pieirii certe excludea o posibilă revanșă ulterioară. Și totuși: „Finlandezii de ce rezistaseră acum câteva luni? Parcă ei avuseseră șanse mai mari? La mine educația patriotică primită funcționa perfect. Acum eram cu moartea în suflet. Eu mă retrăgeam cu soldații români, fără să fi tras un singur foc. Pentru mine ei nu erau „ei”. Pentru mine ei erau „noi”. Cu mintea mea de acum, mă gândesc că în prezent reacțiile la un atac se fac probabil pe baza unei „cost-benefit analysis”. Dar în 1940 parcă era mai normal să gândești tot cu mintea unui plăieș, care scotea, să se apere, pur și simplu, sabia, ghioaga sau sulita, așa cum făcuse de secole” (P. 58-59).

Dincolo de valoarea documentară a memoriilor Dr. Alexandru Budișteanu, care ne ajută să refacem o lume pe care documentele oficiale nu o pot reda, iar oamenii de astăzi n-o mai înțeleg, lucrarea de față probează și un indiscutabil talent literar al autorului, făcând-o accesibilă nu numai cercetătorilor celor circa cinci decenii de dominație comunistă, ci și în egală măsură marelui public. Memoriile Dr. Alexandru Budișteanu vor fi de o reală utilitate mai ales pentru tinerii arhitecți și, prin extensiu-ne, pentru generațiile în creștere, autorul adresându-le îndemnul rezultat din experiența întregii sale vieți: *„să nu vă vindeți niciodată sufletul pentru niște avantaje, care ar putea părea puse în slujba unor țeluri înalte, inclusiv profesionale. Toate aranjamentele de acest fel sânt păguboase și până la sfârșit veți pierde. Compromisurile se răzbună și veți rămâne cu cenușă între degete, și cu regrete, care nu vor mai putea fi reparate sau consolete”*.

